

LEO BUTNARU

Copil la ruși

BASARABIA ANILOR '50

Colecția: ROMAN
Coperta colecției: Cristian NEGROI
Coperta I: Hieronymus Bosch, *St. Jerome at Prayer*

Lector: Nicoleta CRISTEA
Tehnoredactor: Alexandra-Alina PREDA

Editura Ideea Europeană
OP-22, CP-113, Sector 1, București,
Cod 014780, România
Tel/Fax: 4021-2125692; 4021-3106618
E-mail: office@ideeaeuropeana.ro
www.ideeaeuropeana.ro

Anul apariției: 2011

Ediție Digitală

ISBN 978-606-594-144-1

Copyright © 2011 Ideea Europeană

LEO BUTNARU s-a născut în comuna Negureni, județul Orhei (5.I.1949). Licențiat în jurnalism și filologie al Universității din Moldova (1972). A activat în presa periodică, de la redactor la redactor-șef: „Tinerimea Moldovei”, „Literatura și arta”, „Moldova”. A debutat cu placheta de versuri *Aripă în lumină* (1976). În 1977, devine membru al Uniunii Scriitorilor din Uniunea Sovietică. În același an este destituit din redacția ziarului „Tinerimea Moldovei” (în urma promovării spre publicare a unui articol despre M. Kogălniceanu, ce contravenea liniei ideologice imperial-comuniste). Membru al Uniunii Scriitorilor din România (1994). Este membru-fondator al PEN Centrului din Moldova, membru al *World Academy of Arts and Culture*, membru al Academiei Avangardei Ruse.

Cărți de poezie: *Sâmbătă spre duminică* (1983); *Formula de politețe* (1985); *Duminici lucrătoare* (1988); *Șoimul de aur* (1991); *Puntea de acces* (1993); *Iluzia necesară* (1993); *Vieți nepardele* (1997); *Carantina mașinii de scris* (1997) *Gladiatorul de destine* (1998); *Identificare de adresă* (1999); *Lamentația Semiramidei* (2000); *Strictul necesar* (2002); *Pe lângă ștreang, steag și înger* (2003); *Cetatea nu e gata de război* (2003); *Sfinxul itinerant* (2004), precum și antologiile: *Iluzia necesară* (Ed. Eminescu, 1998); *Altul, același* (Ed. Litera Internațional, 2003); *În caz de pericol* (Ed. Junimea, 2004).

Cărți de proză: *De ce tocmai mâine-poimâine?* (1990), *Îngerul și croitoreasa* (1998), *Ultima călătorie a lui Ulysses* (2006).

Jurnale: *Student pe timpul rinocerilor* (2000), *Perimetrul cuștii* (2005), „*Drumul cu hieroglife*” (*Jurnal chinez*, 2007).

Cărți de eseuri: *Umbraca martor* (1991), *Lampa și oglinda* (2001), *Șlefuitorul de lentile* (2005).

Cărți de dialoguri (interviuri): *Răspuns și răspundere* (1989), *Spunerea de sine* (1994), *Prezența celui alt* (1997), *Micșorarea distanței* (2004).

Traduceri: *Avangarda rusă* (2.vol., 2006); *Orizont testamentar* (Miniatura poetică rusă, 2. vol., 2006), volume de V. Hlebnikov, L. Dobîcin, I. Bahterev, Gh. Ayghi, I. Satunovski.

Ediții alcătuite și îngrijite: *25 de poeți în colecția „Poezii de duminică”* (1991-1993), *Metafore din Basarabia* (2000), *Traduceri din poezia universală* (antologie, 2004).

Premii literare: Mai multe premii ale Uniunii Scriitorilor din Moldova, Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1998) și Premiul Național al Republicii Moldova (2000).

*...este prevestire că condeiului îi va șede
bine odată în mâna mea.*

C. A. Rosetti (1845)

*Modernitatea se definește prin contradicții ac-
tive și confuze, dar unele ce te mențin în
permanență sub apăsarea tensiunii lor. Cea
mai tensionată: conștient versus inconștient...
Nu știi, abia presimți, ce se ascunde în tine.
Te surprinzi necontenit cu ceea ce ești în
stare să faci.*

Livius Ciocârlie

1

MICĂ PROLEGOMENE

Îmi plăceau hulubii. Tuța (așa i-am spus tatălui meu totdeauna) construia porumbare – le amenaja acestor păsări de casă și de cer loc de trai și puire sub streășină, plasând patrulater de scândură, ici-colo cu deschideri/intrări. Creșteam și admiram hulubii „de-a roata”, furtunatici, după ce se întorceau din înălțimile luminii pe pământurile lumii, iar seara găbjeam câte pe vreunul, cel mai nebunatic-furtunatic, cercetându-i penetul-evantai al cozii, să vad câte zgârieturi de gheare are el, pentru că, atunci când se dă îndărăt peste cap, rostogolindu-și tumbela în tăriile văzduhului, hulubii își trec ghearele prin penet, „rănindu-l”, însemnându-l. Astăzi, o retro-analogie mă întoarce spre acele timpuri cu o pilduire din Platon care, în dialogul *Theaitetos*, reprezintă structurarea cunoștințelor, pe care – spune Socrate, protagonistul-interlocutor – le adunăm cu vârsta, cu anii, ca pe păsările câmpului, cerului, curților într-un unic și metaf(i)oric porumbar, în care unele păsări vor trăi în stoluri, deoparte,

altele – adunate împreună în colonii nu prea mari de cuibări, celelalte – singuratic, zburând printre surate, pe unde și cum se nimerește. Din raționamentele socratiene/platoniene reiese, prin analogie, că acel columbar ar fi sufletul în care, atâta vreme cât suntem copii, ar fi gol, „iar în locul păsărilor să ne imaginăm cunoașteri; cunoașterea pe care cineva o posedă, o închide în colivie și vom afirma că a fost învățat sau găsit obiectul însuși a cărui cunoaștere este și că aceasta înseamnă a cunoaște”, precum se spune în celebra ediție a operelor lui Platon, îngrijită de Noica și Creția. Astfel, printr-o continuare de etajare a analogiilor, ar reieși că (și) aceste note, mărturisiri, tentative de memorii cât mai fidele, însă nedelimitate de literatură, stil, metaforă, mod de a regiza beletristic etc., – deci, aceste file de comunicare *feedback* cu tine însuși ar reprezenta cumva oglindirea modului de a se popula columbarul sufletului meu, al conștiinței mele, vârstei, destinului meu cu acele „păsări de câmp (porumbei sau altceva)” ale cunoștințelor și experiențelor de viață, întru devenire și modelare de persoană sau, poate că, chiar personalitate. Este comunicarea prin care îți întrunești experiențele și dărniciile oferite de copilărie și memoria despre ea în panoramă prin care trec senzorii literari ai subliminalului; panoramă creatoare/re-creatoare prin recursul la infinita diversitate de opțiuni, subiecte, dorinți, întâmplări, „proiecte” pe care nu numai că ți le (re)propune copilăria, ci o parte a cărora „le-a (și) realizat” chiar ea însăși – prin șansa, norocul de a fi fost, de a-ți fi fost dată ție (anume) în existență subcerească.

Și tot sugestiv-frumos se spune în dialogul dintre Socrate și Theaitetos că acele cunoștințe-

păsări pe care copilul-om „și le-apus într-o colivie care îi aparține – să le ia și să le aibă oricând vrea, vânând-o oricând pe cea care ar vrea-o” presupun că are o legătură, prin – iarăși! – analogie („etajul”-subtextul-„sustextul” (!) patru, cinci? al câtelea ar fi?...) și cu actul scrisului-mărturisitului ce se întâmplă chiar acum, instantaneu, *ad hoc*, în conștiința mea, sub ochii mei, în vârful degetelor mele, pe tastele computerului, pe ecranul acestuia, pentru că mai spune Socrate despre acele păsări (cunoștințe) că omul, după ce le „vânează” pe cele pe care și le dorește, mai apoi le volnicește, le dă drumul (cerurilor), fiind „liber să facă acest lucru ori de câte ori ar găsi de cuviință”. Astfel se întâmplă actul scrisului, mărturisitului, re-amintitului – prin eliberarea păsărilor care, în copilărie, în școlăria primară ți-au populat porumbarul sufletului; eliberare grație căreia să descoperi tu însuți că mai există și o libertate, dar și responsabilitate a condiției de copil. Iar dimpreună, în preactul scrisului sau în timpul acestuia, vârstele tale, dimpreună, în sinteză, esențializare, re-conștientizează reperele spirituale definitorii ale copilăriei în care, prin joacă și clase primare, începi/înțepeai a deveni *cineva*.

Bineînțeles, printre acel „vânat (de) păsări de câmp (porumbei sau altceva)” era, firește, și pupăza lui Nică a Petrei; pupăza găbjită în scorbura din tei și adusă în podul casei de unde, mai apoi, văzându-se (văzând-o noi) din nou liberă, se cuibărise în porumbarele sufletelor noastre de copil, venind din porumbarul de aural scrisului crengian, din fermecătoarele „Amintiri din copilărie”. Ba chiar am impresia că, în virtutea analogiilor de neevitat (!), Ion Creangă chiar ar

fi fost asemuit unui Socrate (nu, nu cu – doar – unul al românilor! – ci al tuturor, cum e și înțeleptul grec al antichităților și perpetuei contemporaneități ale lumii, la care nu rezist a reveni, spre a mai cita: „Întorcându-ne, așadar, la vânătoarea și posesia porumbeilor (pupezelor! – *l.b.*), vom spune că era o vânătoare dublă: una, cea dintâi, mai înainte de posesie, iar cealaltă, făcută de cel care posedă (și... povestește – *n.m.*), pentru a prinde și a avea în mâini ceea ce posedă demult. Tot așa și cunoștințele pe care le avea de multă vreme, învățându-le, le și cunoaște, rămân de învățat din nou, chiar și acestea, prinzând și stăpânind fiecare cunoștință – pe care o posedă de multă vreme, sigur, dar nu îi era la îndemână reflecției sale”. Astfel că memoria mea a redeschis acea vânătoare dublă, în speranța de a (re)prinde cât mai mulți din porumbeii și pupezele odinioarelor de foarte demult (tumult) ale adâncii mele copilării. E o „vânătoare” de detalii ce ți se dezvăluie surprinzător, comportând și revelația/dovada implicită că, în ceea ce întreprinzi și ce ești, nu poți face abstracție și de experiența propriei copilării. Surprinzător, pentru că, de nu ți se revelau acum, nici nu ai mai fi bănuțit că ți-au aparținut cândva, că tu le-ai aparținut (și... ți-ai aparținut!), că îți vizează anume destinul tău de copil întru devenire de om sadea. Da, sunt anume acele păsări-cunoștințe-detalii, cuvinte (aripate!) – „unele în stoluri, deoparte de celelalte, altele adunate câteva, iar altele, singurate, care zboară printre toate, pe unde se nimereste” – în leitul proces de revelare și scriere a acestor memorii-păsări; „păsări de câmp (porumbei și altceva)”, precum zicea Socrate.

Și, iată, în *aievea-retro-imaginația* mea, acolo, în aura casei părintești din Negureni, ca un zmeu de indigo umbra hulubului alunecă razant peste

troscotul ogrăzii, pe lângă nările lui Cotoman, dulăul ce stă cu botul pe labe, pe lângă gheruțele pisicii tolănite la soare, pe lângă picioarele mele – ale tale, copilăria mea desculță sau în sandalete ușoare, ca aripile de la gleznelor lui Hermes, – săltând, umbra, zmeul ei indigo în zig-zag, escaladând cele câteva trepte ale pragului casei și – brusc vertical! – fulgerând pe albul peretelui ca pe o pistă de ghips, până dispare sub streășină, în porumbarul meșterit din scânduri amirosinde a rășină și tămâie, contopindu-se, umbra, cu pasărea care i-a dat contur. Dispare brusc, umbra, absorbită instantaneu de penelul hulubului reîntors la cuib. Și această mișcare este exact în contextul socratian/platonian scrutat ceva mai sus, din care reiese – îmi spuneam – că acel cuib se află în columbarul care ar fi sufletul...

(Spun astea încercând – a câta oară! – o senzație mai specială, care-mi revine din când în când în memorie: ceea ce încercam atunci când apropiam de obraz vreun pui de porumbel, vrând să-l mângâi (și) cu tremurătoarea-mi, clipitoarea-mi... pleoapă...)

2

Cândva, provincia a fost Evul (meu) Mediu sau, altfel încondeiat: E(v)UL ME(di)U. (Bineînțeles, eludându-se trio-ul de litere dintre paranteze, se citește: *Eul Meu*.) Înaintea lui, însă, au fost și au rămas numele părinților mei, Anastasia și Teodor, rostuite și rostite cu amăruia miere din paradisul cuvintelor; AU FOST CEI grație cărora, în 1949, când se împliniseră exact 2 mii de ani (ca s-o